

VERENIGING VAN GEPENSIONEERDEN "HET GOOI"

INFORMATIE BULLETIN

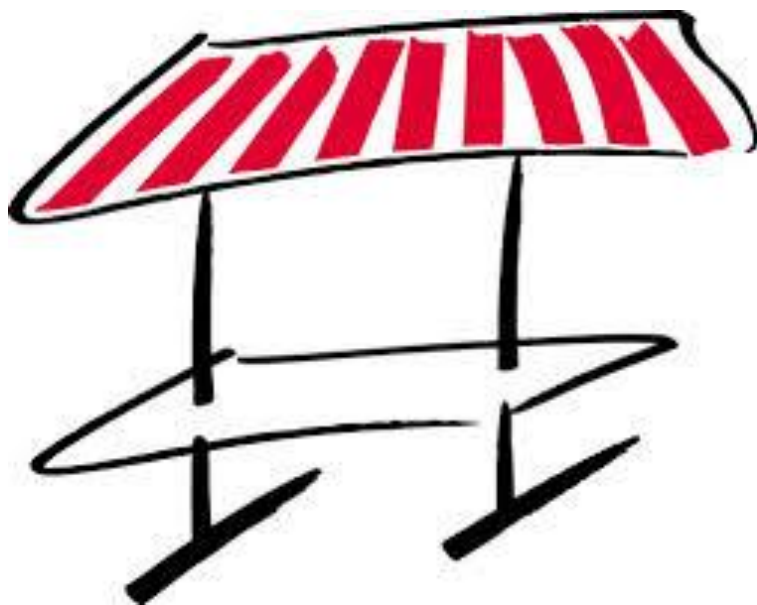
Kerstbijeenkomst VGG: Maandag 14 december a.s.

De uitnodiging komt in het decembernummer van het InformatieBulletin

42^e jaargang nr. 3

Oktober 2026

Deze ruimte is nog steeds beschikbaar voor advertenties!
Informeer vrienden en kennissen

In dit nummer

<i>Van de redactietafel.....</i>	<i>4</i>
<i>Het elektriciteitsnet in transitie.....</i>	<i>5</i>
<i>Congestie in het elektriciteitsnet.....</i>	<i>7</i>
<i>Zijn thuisbatterijen een goed idee?.....</i>	<i>9</i>
<i>Boekbespreking.....</i>	<i>11</i>
<i>Zij die uit ons oog verdwenen.....</i>	<i>14</i>
<i>Een ziek geldsysteem.....</i>	<i>15</i>
<i>Stoppen met piekeren.....</i>	<i>18</i>
<i>AI, een wereld in beweging.....</i>	<i>22</i>
<i>Ten slotte.....</i>	<i>25</i>

Van de redactietafel

Deze zomer weet van geen ophouden. Op het moment van schrijven worden er al weer (na)zomerse dagen voorspeld. Maar de meesten van ons zullen de draad van het ‘normale leven’ wel weer opgepakt hebben en ook onze sociëteit wordt weer gebruikt.

Het bestuur heeft eerder dit jaar al besloten om, na jaren van stabiliteit, de prijzen van de consumpties wat in lijn te brengen met de gestegen inkoopprijzen, maar we laten dit pas ingaan met het nieuwe boekjaar, dus op 1 januari 2027. In het decembernummer van het IB krijgt u meer details, maar wees gerust, de bar is ook in de toekomst geen verdienmodel voor de VVG.

In dit IB komt AI op verschillende manieren aan de orde. Ik ben op zoek gegaan naar wat materiaal over de energietransitie die maar zo moeizaam van de grond komt, en het is wonderbaarlijk hoe de gewone alledaagse zoekmachines de informatie weten op te sporen, te ordenen en te presenteren. Ik maak er dankbaar gebruik van en blijf het met grote belangstelling volgen.

Heeft u deze recordzomer leuke of interessante dingen gedaan / meegemaakt, probeer het eens op te schrijven en met ons te delen. Ik blijf het gewoon maar vragen. Vooralsnog veel leesplezier.

Herman Goossens

p.s.

Om kostenredenen wordt het bulletin nog steeds uitgebracht in zwart-wit, maar op onze website kunt u veel afbeeldingen en foto's bekijken in kleur, en kunt u ook doorklikken naar achtergrondinformatie.

Sluitingsdatum kopij voor het volgende nummer: 9 november 2026

Het elektriciteitsnet in transitie

De architectuur van het toekomstige elektriciteitsnet transformeert fundamenteel van een lineair, statisch aanvoersysteem naar een decentraal, bidirectioneel en digital-first ecosysteem. Waar stroom voorheen centraal werd opgewekt (door kolen- of gascentrales) en passief naar de eindgebruiker stroomde, dwingt de energietransitie tot een netwerk waarin miljoenen actieve componenten (zonnepanelen, windturbines, warmtepompen en laadpalen) gelijktijdig stroom verbruiken, opwekken en opslaan.

Om de enorme groei in stroomvraag op te vangen en netcongestie tegen te gaan, rust de toekomstige netarchitectuur op drie cruciale pijlers:

1. Digitalisering en de 'Digital Twin'

Het toekomstige net kan niet meer puur met fysieke hardware worden beheerd. Het krijgt een 'digitaal zenuwstelsel' met

- **Realtime communicatie:** Elektriciteitsopwekkers en -gebruikers communiceren continu met het grid. Het netwerk berekent proactief waar en wanneer overbelasting (netcongestie) dreigt en stuurt aangesloten elementen automatisch bij.
- **Control Room of the Future:** Netbeheerders maken gebruik van een geavanceerde Digital Twin, een virtuele kopie van het elektriciteitsnet. Hiermee kunnen complexe, AI-gestuurde berekeningen worden gemaakt om het energiesysteem stabiel te houden: <https://www.tudelft.nl/universiteitsfonds/tech-for-energy/control-room-of-the-future>

2. Decentralisatie en Microgrids

Het netwerk verschuift van een top-down structuur naar een fijnmazig netwerk van lokale ecosystemen.

- **Lokale hubs:** Wijken en bedrijventerreinen worden ontworpen als zelfvoorzienende energiehub. Energie die lokaal wordt opgewekt, wordt idealiter ook direct lokaal verbruikt of tijdelijk opgeslagen in buurtbatterijen of waterstofhubs.
- **Bidirectionele energiestromen:** Consumenten zijn niet langer alleen afnemers, maar 'prosumers'. De architectuur moet moeiteloos tweerichtingsverkeer ondersteunen, waarbij bijvoorbeeld elektrische voertuigen

via Vehicle-to-Grid (V2G) technologie stroom terugleveren aan het net wanneer de vraag hoog is.

3. Fysieke opschaling en flexibiliteit

Naast softwarematige intelligentie is er een enorme fysieke uitbreiding nodig om de capaciteit te vergroten.

- **Massale infrastructuuruitbreiding:** Netbeheerders zoals TenneT (www.tennet.eu) en Alliander (www.alliander.com) voeren de grootste verbouwing van de energie-infrastructuur uit. Dit omvat de bouw van duizenden nieuwe hoogspanningsstations, transformatorhuisjes en de aanleg van tienduizenden kilometers aan nieuwe grond- en zeekabels.
- **Flexibiliteitsmarkten en opslag:** Omdat wind- en zonne-energie weersafhankelijk zijn, integreert de netarchitectuur grootschalige energieopslag (batterijparken) en flexibele back-up systemen om onbalans op te vangen.

Directe Vergelijking: Traditioneel versus Toekomstig Net

Kenmerk	Traditioneel Elektriciteitsnet	Toekomstig Elektriciteitsnet (2030-2050)
Energie-stroom	Centraal en eenrichting-verkeer (Top-down)	Decentraal en bidirectioneel (Netwerkmodel)
Opwekking	Voornamelijk voorspelbaar (Fossiele centrales)	Grotendeels weersafhankelijk (Zon en wind)
Netbeheer	Passief, op basis van historische profielen	Actief, gestuurd door realtime data en AI
Rol van de consument	Passieve verbruiker	Actieve 'prosumer' (Levert ook terug en buffert)
Flexibiliteit	Vraaggestuurd (Aanbod volgt de vraag)	Aanbodgestuurd (Vraag past zich aan via <i>smart grids</i>)

Deze tekst werd geproduceerd door met google in AI-mode te zoeken naar 'Architectuur elektriciteitsnet toekomst'.

De (semi)overheid is natuurlijk ook voortdurend bezig met deze problematiek. De visie is vastgelegd in het NPE-rapport dat elke 5 jaar wordt herzien, maar, indien nodig, tussentijds aangepast.

De laatste versie is van 2026: <https://open.overheid.nl/details/c880113c-efd7-435c-93b7-bbca54a9d032>

Congestie in het elektriciteitsnet

De aanpak van **netcongestie** (het overbelaste stroomnet) is inmiddels verschoven van een louter technisch probleem naar een **brede, gecoördineerde crisisstrategie**. Omdat de fysieke uitbreiding van het net tientallen jaren duurt, focussen netbeheerders, de Autoriteit Consument & Markt (ACM) en de overheid zich nu op congestiemanagement, strikte prioritering en technologische flexibiliteit

De huidige aanpak rust op vier pijlers:

1. Politieke en Maatschappelijke Prioritering (Sinds 2026)

Omdat het stroomnet op veel plaatsen vol zit, bepalen netbeheerders via een wettelijk kader wie er voorrang krijgt op de wachtlijst voor een (zwaardere) aansluiting. Er wordt niet meer gewerkt op basis van ‘wie het eerst komt, het eerst maalt’. Speciale sectoren zijn daarbij:

- **Woningbouw:** Sinds medio **2026** krijgen woningbouwprojecten expliciet prioriteit om te voorkomen dat de bouwsector stilvalt. Gemeenten kunnen vroegtijdig capaciteit reserveren.
- **Cruciale functies:** Defensie, openbaar vervoer, acute zorg, drinkwatervoorzieningen en vitale veiligheidsdiensten staan bovenaan de lijst om aangesloten te worden zodra er capaciteit vrijkomt.

2. Congestiemanagement en Financiële Prikkel

Netbeheer Nederland, het samenwerkingsverband van de Nederlandse netbeheerders, verplicht netbeheerders om grootverbruikers financieel te stimuleren om het net tijdens spitsuren te ontlasten:

- **Spitsmijden tegen betaling:** Grote bedrijven en industriële partijen krijgen via platforms zoals GOPACS een financiële vergoeding als zij hun stroomverbruik of -productie tijdens piekmomenten tijdelijk terugschroeven.

- **Verplichte flexibiliteit:** Onder bindende afspraken van de ACM moeten bedrijven in zwaar overbelaste gebieden verplicht meewerken aan flexibiliteitscontracten. Doen ze dit niet, dan riskeren ze sancties.

3. Lokale Innovaties en 'Energiehubs'

Bedrijven lossen de netcongestie steeds vaker zelf onderling op zonder te wachten op de netbeheerder.

- **Virtuele Energiehubs:** Bedrijven op hetzelfde industrieterrein delen hun contractuele stroomcapaciteit in een energiehub. Als Bedrijf A veel stroom opwekt met zonnepanelen, kan Bedrijf B die stroom direct lokaal verbruiken. Ze middelen hun pieken uit, waardoor ze gezamenlijk binnen de grenzen van de hoofdaansluiting blijven.
- **Dynamic Line Rating & Bufferen:** Netbeheerders zoals TenneT belasten bestaande kabels zwaarder als het hard waait (omdat de wind de kabels afkoelt) via *dynamic line rating*. Tegelijkertijd worden op grote schaal industriële batterijparken geplaatst om stroomoverschotten direct op te slaan.

4. Slimme Techniek bij Consumenten

Hoewel de grootste focus op de industrie ligt, worden ook consumentennetten actiever gestuurd.

- **Slim laden:** Laadpalen voor elektrische auto's worden in bepaalde wijken tijdens de avondpiek (tussen 17:00 en 20:00) automatisch softwarematig op een lager vermogen gezet.
- **Dynamische tarieven:** Consumenten worden via dynamische energiecontracten gestimuleerd hun wasmachine of warmtepomp aan te zetten wanneer de stroomprijs (en dus de netbelasting) laag of zelfs negatief is.

Overzicht: Hoe de maatregelen elkaar aanvullen

Maatregel	Type	Doel	Snelheid effect
Maatschappelijk Prioriteren	Beleid/wetgeving	Ruimte geven aan woningbouw en vitale zorg	Direct merkbaar op wachtlijsten
Congestie management (COPACS)	Bedrijven betalen om buiten de spits te produceren		Direct (korte termijn)

Lokale energiehubs	Technisch/Samenwerking	Bedrijven delen stroomcapaciteit	Middellange termijn (maanden)
Netverzwaring en kabels leggen	Fysieke infrastructuur	Fysiek grotere transformatoren plaatsen en dikkere kabels leggen	Lange termijn (jaren)

Deze tekst werd geproduceerd door met google in AI-mode te zoeken naar 'congestie elektriciteitsnet aanpak'.

Zijn thuisbatterijen een goed idee?

Thuisbatterijen zijn op dit moment slechts een deel van de oplossing, en hun effectiviteit hangt sterk af van het doel dat u voor ogen heeft. Voor u als individuele consument bieden ze directe voordelen, maar voor het oplossen van de brede, landelijke netcongestie zijn ze op dit moment nog niet de 'silver bullet'.

Hieronder staat hoe thuisbatterijen presteren op de verschillende vlakken:

Waarom ze wél een oplossing zijn (voor de consument)

- **Optimaliseren van eigen verbruik:** Zonder batterij verbruikt u gemiddeld slechts 30% tot 40% van de stroom van uw zonnepanelen direct zelf. Met een thuisbatterij kunt u dit verhogen naar 60% tot 70%. U slaat de middagzon op om 's avonds te koken of uw auto te laden.
- **Handelen op de energiemarkt:** In combinatie met een dynamisch energiecontract (waarbij de stroomprijs per uur verschilt) kan een slimme batterij automatisch stroom inkopen als de prijs negatief of heel laag is, en dit verbruiken (of terugleveren) tijdens de dure avondpiek.
- **Afbouw van de salderingsregeling:** Nu de salderingsregeling in Nederland definitief wordt afgebouwd, worden thuisbatterijen financieel steeds aantrekkelijker. Het loont immers niet meer om stroom goedkoop terug te leveren om het er 's avonds gratis weer af te strepen.

Waarom ze nóg GEEN volledige oplossing zijn (voor het stroomnet)

- **Verkeerde prikkels (Het 'vlekeffect'):** Als een batterij puur stuurt op de goedkoopste stroomprijs, gaan alle batterijen in een straat op exact

hetzelfde moment (bijvoorbeeld om 02:00 uur 's nachts bij harde wind) tegelijk opladen. Dit kan lokaal in de wijk juist voor een **nieuwe piekbelasting** en overbelasting van de transformatorhuisjes zorgen.

- **Het seizoensprobleem:** Een thuisbatterij overbrugt uren of hooguit een paar dagen. Het lost de 'winterdip' niet op. In de zomer heeft u veel te veel stroom (de batterij zit binnen een paar uur vol), en in de winter wekken uw zonnepanelen te weinig op om de batterij überhaupt te vullen.
- **Hoge aanschaffkosten:** Hoewel de prijzen dalen, is de terugverdientijd voor de gemiddelde consument zonder specifieke dynamische handelssoftware nog relatief lang.

Directe vergelijking: thuisbatterij vs buurtbatterij

Om netcongestie echt effectief aan te pakken, kijken netbeheerders en gemeenten steeds vaker naar grotere alternatieven:

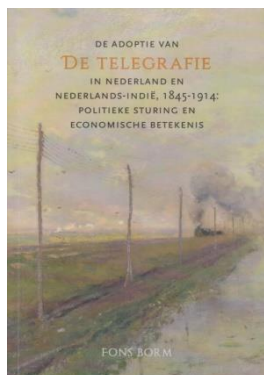
Kenmerk	Thuisbatterij (Individueel)	Buurtbatterij / Collectieve opslag
Capaciteit	Klein (meestal 5 tot 15 kWh)	Groot (100 kWh tot meerdere MWh)
Locatie	In de woning of garage	Centraal bij een transformatorhuisje in de wijk
Netontlasting	Beperkt (stuurt vaak op eigen financiële winst)	Hoog (wordt door netbeheerder direct ingezet om lokale netcongestie te dempen)
Rendement	Alleen gunstig voor de individuele eigenaar	Efficiënter en goedkoper per kWh voor de hele buurt

De toekomst: buurtbatterijen en 'Virtual Power Plants'

Thuisbatterijen worden pas écht een oplossing voor het stroomnet als ze **centraal worden aangestuurd**. Netbeheerders experimenteren met software die duizenden thuisbatterijen virtueel aan elkaar koppelt tot één grote Virtual Power Plant (VPP). De netbeheerder mag de batterij dan (tegen een vergoeding voor de eigenaar) een klein beetje afremmen of juist extra laten laden op het moment dat het transformatorhuisje in de straat dreigt te overbelasten.

Deze tekst werd geproduceerd door met google in AI-mode te zoeken naar 'thuisbatterij oplossing netcongestie'.

Boekbespreking

Titel: De adoptie van DE TELEGRAFIE in Nederland en Nederlands-Indië, 1845-1914: Politieke sturing en economische betekenis

Auteur: Frans Borm

Uitgever: Verloren, Hilversum

ISBN: 9 789464 552232

Aantal pagina's: 268

Prijs: €35,-.

Dit boek gaat over het uitrollen van aan draadgebonden telegrafie. De telegraaftechniek komt overigens niet aan bod, maar wel de (geo-)politieke en economische omstandigheden in een wereld van trage informatievoorzieningen. Deze rijk geannoteerde dissertatie begint natuurlijk met een uitleg welke vragen beantwoord worden. Kort samengevat zijn dat: Wat was de omvang en snelheid van adoptie van de telegrafie? Welke factoren en welk beleid waren van invloed daarop? Tot slot, wat was de economische betekenis van de adoptie? En dat dus zowel voor Nederland als voor Nederlands-Indië. Dat gebeurde natuurlijk niet in isolement. Daarom worden de vragen beantwoord op basis van verkeersgegevens in vijf relatiegroepen: Intra-Nederland, Intra-Europa, Intercontinentaal, Intra-Nederlands-Indië en Intra-Azië. Grafieken zijn de enige illustraties.

Binnen Nederland waren het aanvankelijk de spoorwegmaatschappijen die vanaf 1845 voorop liepen met telegrafie voor de veiligheid van de dienstuitvoering, maar ook werd particulier berichtenverkeer verzorgd vanaf 1847. Vanaf 1852 volgde de Rijkstelegraaf die gaandeweg enkele particuliere ondernemingen overnam. In Indië werd in 1856 de Gouvernementstelegraaf opgericht, terwijl naderhand spoorwegmaatschappijen ook een belangrijke rol speelden in het telegraafverkeer.

De economische functie van de telegrafie wordt behandeld aan de hand van de praktijk bij vier bedrijven: de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij (HIJSM), de op Oost-Europa gerichte handelsfirma P.W. Janssen, en de in tabak gespecialiseerde ondernemingen Handelshuis Van Eeghen & Co. en de Deli Maatschappij. Naast de behoefte bij de overheden om via de telegrafie de nationale staatsvorming te bevorderen, was de telegrafie cruciaal als ‘zenuwstelsel voor de handel’. Dit medium maakte het mogelijk om veel sneller dan de brievenpost informatie uit te wisselen. Binnenlands kon dat binnen een paar uur, naar Indië duurde dat langer, maar binnen een etmaal was ruimschoots mogelijk. De vertraging zat in het handmatig doorseinen van de berichten op knooppunten. Evengoed vele malen sneller dan een maand wachten op een antwoord per mailboot. Je betaalde wel de hoofdprijs, maar in bepaalde gevallen was snelheid veel waard. Grote ondernemingen waren dan ook de eerste gebruikers. Verlaging van de tarieven en na verloop van tijd stimuleerde het gebruik. Belangrijk was daarbij dat de Rijks-telegraaf werd samengevoegd met de Posterijen waardoor postbodes het laatste stukje van de bezorging verzorgden.

Uit overwegingen van soevereiniteit duldde Nederland geen kabels van vreemde mogendheden door het land. Dus afspraken werden gemaakt met de buurlanden, waardoor Nederland een relatief belangrijke transitorol speelde in het verkeer tussen Groot-Brittannië en Duitsland. Ook Java was een schakel tussen Singapore en Australië en Nieuw-Zeeland. Echter, waar Groot-Brittannië praktisch volledig op eigen nationale ondernemingen kon leunen voor communicatie binnen het ‘rijk waar de zon nooit onderging’, was Nederland in relatie tot haar koloniën in Oost- en West-Indië sterk afhankelijk van de Britse kabels. Zonder eigen industrie gold dat ook voor de apparatuur.

Die afhankelijkheid wreekte zich in tijden van spanningen of oorlogen. Zo pasten de Britten in 1899 militaire censuur toe en op zekere momenten was het verboden om gecodeerde berichten te versturen. In 1899 probeerde de Nederlandse regering daarom samen met investeerders, de Duitse regeringen en kabelbedrijven het storende Britse monopolie van de Eastern Telegraph Company, te breken door een eigen zeekabel in Azië te leggen die Singapore omzeilde om aan te sluiten op een Duits netwerk. Het resultaat viel tegen doordat de Eastern door kartelvorming hier ook nog weer tussen zat. Bovendien bleef Singapore door betere dienstverlening toch nog veel gebruikt worden als knooppunt. Tot overmaat van ramp, schakelden bij het begin van de Eerste Wereldoorlog de Japanners het Duitse netwerk uit bij de inname van het eiland Yap in de Pacific.

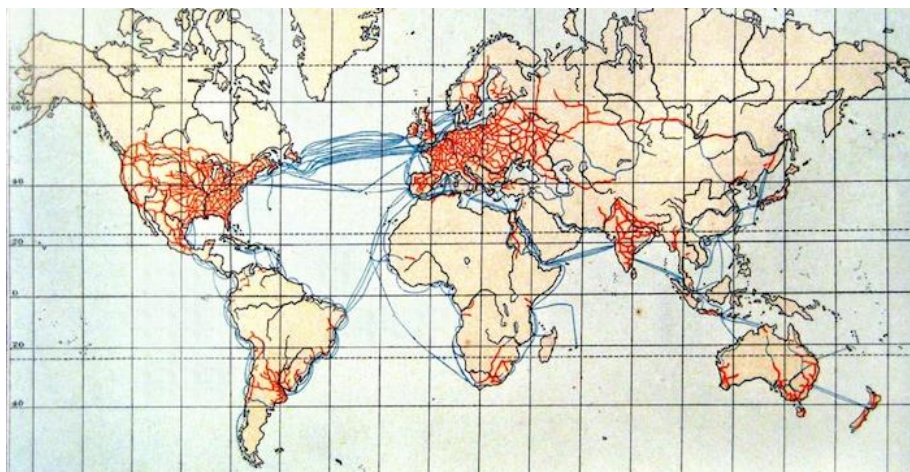
De doorbraak van radiotelegrafie, die van levensbelang was voor de scheepvaart, en de frustrerende afhankelijkheid op de telegraafkabels ontke-
tenden initiatieven om te komen tot een eigen radio-industrie. Hiermee zijn
we aangeland in de sfeer die leidde tot de oprichting van de Nederlandsche
Seintoestellen Fabriek (N.S.F.) in Hilversum, het kiemzaadje voor grote din-
gen in het Gooi.

Het besproken boek laat inmiddels duidelijke parallellen zien met
het heden, waarin de landen in de Europese Unie merken dat ze schrikbarend
afhankelijk zijn geworden van technologie van grootmachten; de geschiede-
nis herhaalt zich, maar altijd anders.

Enkele marginale opmerkingen zijn naar mijn mening op zijn plaats.
Het zou voor de lezers verhelderend zijn geweest als er een paar netwerk-
kaartjes zouden zijn toegevoegd. Een korte toelichting waarom het minstens
uren duurde voor een bericht van Nederland in Indië aankwam zou een he-
dendaagse lezer ook helpen. Voorts denk ik dat via de afkortingen NTM en
RTM er op pagina 139 abusievelijk Nederlandsche respectievelijk Rotter-
damsche Tramweg-Maatschappij is geschreven in plaats van Telegraaf-
Maatschappij. De NTM als tram bestond in 1863 nog niet.

Voor degenen die breder zijn geïnteresseerd in de geschiedenis van
de telecommunicatie, voorbij de techniek, is dit een welkome blikverru-
iming.

Jaap Groeneveld

Telegrafie – het internet van de 19^e eeuw

Zij die uit ons oog verdwenen

Wij hebben via een rouwbrief of anderszins kennisgenomen van het overlijden van:

Dhr. F.P. Postma 24 mei 2026

Mevr. A. v.d. Linden-Stadhouder

Dhr. B.J. Muller

5 juli 2026

Eemnes

Hilversum

Naarden

De redactie en het bestuur van de VGG wensen alle nabestaanden veel sterkte toe bij het verwerken van dit verlies.

Het bestuur van de VGG

Een ziek geldsysteem

Aan de basis van alle onvrede ligt een ziek geldsysteem. Niet centrale banken maar de private sector bedient de geldpers. Dat moet echt anders, schrijft Klaas van Egmond, voor het te laat is.

Het voortbestaan van de Europese beschaving is niet meer vanzelfsprekend. Terwijl Europa geopolitiek alleen komt te staan, worden de EU-landen intern verzwakt door gevoelens van frustratie en rancune die even sterk zijn als in de Verenigde Staten. Ook in Nederland spreken parlementariërs dreigend over ‘komende tribunalen’ en ‘beëindiging van de dictatuur van hoger opgeleiden’. We moeten doorgronden waar die frustraties vandaan komen en wat er nog aan te doen valt. Het is onze laatste kans.

Voor de Amerikaanse bevolking komt veel van die onvrede voort uit het stagneren van de economie. Dat heeft in hoge mate de uitslag bepaald. Het ging de kiezers daarbij in de eerste plaats om hun koopkracht op de korte termijn, die flink te lijden heeft onder de toegenomen inflatie na de coronapandemie.

Op de langere termijn voelen mensen zich gefrustreerd omdat ‘kinderen het materieel niet meer zo goed zullen hebben als hun ouders’. En veel wrok komt voort uit de toenemende macht van grootbedrijven en ultrarijken die de democratie hebben veroverd. Per saldo groeit de kloof in inkomen en vermogen tussen arm en rijk. Deze analyse is ook voor ons relevant: in Nederland en Europa zie je hetzelfde gebeuren.

Materiële groei niet oneindig

Veel hiervan valt te verklaren uit de economie, die de afgelopen vijftig jaar in een wezenlijk ander vaarwater is gekomen. Sinds 1972 weten we dankzij de Club van Rome dat er fysieke en sociale grenzen aan de groei zijn. De meeste aandeelhouders en politici sluiten hun ogen daarvoor en blijven beloven dat de materiële groei eindeloos kan doorgaan. Maar dat wordt steeds moeilijker.

Voor verschillende basisbehoeften lukt het al niet meer; denk aan een hoogwaardige leefomgeving, natuur, milieu en veiligheid. Die voorzieningen zijn eindig, je kunt ze niet zomaar ‘bijproduceren’, en dus worden ze steeds schaarser.

Zo kun je als stel wel meer gaan verdienen, maar dat huis dat je samen wilt kopen wordt net zo hard duurder: het bedrag dat mensen daaraan kunnen

uitgeven bepaalt in hoge mate de prijs. Iedereen moet dan financieel nog meer op zijn tenen staan, met alle frustraties, rancune en cynisme van dien over onbetaalbare woningen.

Feodale samenleving is terug

Intussen kopen de grotere bedrijven steeds meer kleinere bedrijven op en kopen ze hun eigen aandelen in. Zo concentreren macht en de rijkdom zich steeds meer bij een kleine groep die eerst de economie en daarna – via invloedrijke lobby's – de democratie 'verovert'. De feodale samenleving is daarmee terug van weggeweest. Wil je dit tijt nog keren, dan moet je verder stroomopwaarts op zoek naar de factoren die dit achterhaalde economische bestel in stand houden of zelfs aanjagen.

Volgens Martin Wolf, hoofdcommentator economie van de Financial Times, begon de snelle verschuiving naar populistisch rechts in Europa direct na de financiële crisis van 2008. Die is, meent hij, een belangrijke bron van de huidige onvrede.

Die crisis op haar beurt staat niet los van het huidige (Europese) financiële bestel. De EU-lidstaten spraken namelijk in 1992 in het Verdrag van Maastricht af dat niet de overheid, maar de private banken het 'geld' mogen scheppen dat in de economie gaat circuleren. Dat is geen 'echt' geld, zoals het papiergeld dat de Europese Centrale Bank (ECB) drukt, maar een claim op dat echte geld.

Maatschappelijke waarden zijn ondergeschikt

Private banken drukken dat claimgeld 'uit het niets' wanneer ze leningen verstrekken, bijvoorbeeld voor een bedrijfsinvestering of een hypotheek. Niet de democratische gemeenschap, maar in de eerste plaats de private bankensector is zo bepalend voor de economische ontwikkeling. Vooral het hoogste financiële rendement op de korte termijn telt, wat leidt tot roofbouw, of het opkopen van schaarse grond en woningen. Maatschappelijke waarden zijn ondergeschikt aan de financiële belangen van aandeelhouders.

Banken, gedreven door winst, hebben bovendien de neiging dat claimgeld te gaan drukken op het verkeerde moment. Bijvoorbeeld als de economie aantrekt en de huizenprijzen toch al stijgen. Die prijzen gaan daardoor steeds verder omhoog, totdat de bijbehorende schulden te groot worden en het van nature instabiele systeem instort.

Dit zag je gebeuren bij de financiële crisis van 2008, en het zal een volgende crisis veroorzaken. De enorme winsten van de private banken slaan dan om

in astronomische verliezen, waarvoor opnieuw de belastingbetaler opdraait. Onder de huidige precaire Europese omstandigheden zijn de politieke en economische gevolgen niet te overzien.

Honderden miljarden euro's

Maar ook los van een volgende financiële crisis loopt de belastingbetaler jaarlijks tientallen miljarden euro's mis doordat niet de overheid, maar de private sector het geld mag scheppen en in omloop brengen. Voor Europa gaat het dan om honderden miljarden, die we alleen al vanwege de Europese defensie goed zouden kunnen gebruiken.

Europa moet daarom haast maken met een publiek geldstelsel, met een digitale euro uitgegeven door de ECB. Omdat de private geldschepping de meest wezenlijke weeffout is in het financiële bestel, zal hervorming daarvan zeer positieve effecten hebben op economie en samenleving.

We nemen dan veel maatschappelijke onvrede weg, geven democratisch meer richting aan de maatschappelijke ontwikkeling, krijgen geen financiële crises meer en besparen de Europese belastingbetaler jaarlijks honderden miljarden, die we hard nodig hebben. We zijn dan alsnog voorbereid op de moeilijke jaren die komen.

Dit artikel verscheen als ingezonden stuk op de opiniepagina in Trouw in november 2024. Het is niet per definitie het standpunt van Trouw.

Klaas van Egmond is emeritus hoogleraar Milieukunde en Duurzaamheid en lid van het Sustainable Finance Lab.

Herman Goossens

Stoppen met piekeren

Iedereen piekert weleens. Over gezondheid, de kinderen, financiën. Maar eindeloos malen brengt meestal geen oplossingen of nieuwe inzichten. Sterker nog: het kan leiden tot stress, angst en somberheid. Tijd om in actie te komen.

Nachtelijk getob over je relatie of de al volwassen kinderen. Peinzen over een onverwachte opmerking die de buurvrouw maakte of weifelen over de koers van een goede vriend: piekeren doen we allemaal. Sterker nog: twee derde van de Nederlanders heeft last van piekeren bij het in slaap vallen of tijdens de nachtrust. En hoewel de helft van de 65-plussers aangeeft minder te piekeren dan voorheen – dat heeft te maken met veranderde leefomstandigheden en minder zorgen om het gezin – wordt het gepieker bij de andere helft dus niet minder. Het verlies van dierbaren, eenzaamheid, gezondheidsproblemen: het zorgt er allemaal voor dat je je door negatieve gedachten kan laten meeslepen.

Piekeren wordt in de wetenschappelijke literatuur vaak omschreven als ‘een aaneenschakeling van negatieve gedachten over zaken die een mogelijk negatief gevolg kunnen hebben’. Maar waarom piekeren we? Meestal om oplossingen te zoeken voor problemen. In dat opzicht is piekeren gewoon nadenken. Alleen denken we vaak na over problemen die er nog niet zijn of waar geen oplossing voor bestaat. Zaken waar we geen controle over hebben en over blijven malen. ‘Psychologisch herkauwen’ wordt het ook wel genoemd.

Als piekeren zo aanhoudt dat je niet meer toekomt aan dagelijkse bezigheden of er niet door slaapt, kan dat lichamelijke gevolgen hebben. Chronisch piekeren zorgt dat het lichaam stresshormonen aanmaakt, verhoogt de hartslag en vergroot op lange termijn zelfs het risico op hart- en vaatziekten. Daarnaast hebben negatieve gedachten weerslag op je psyche: je wordt er angstig, gespannen en somber van. Piekeren kan bovendien leiden tot slaapproblemen, rusteloosheid, prikkelbaarheid en een slechte concentratie. Voor je het weet zit je in een negatieve spiraal. Tijd om die te doorbreken. De volgende 10 tips kunnen hier bij helpen.

1. Plan piekerkwartieren

Twee vaste piekerkwartieren per dag: momenten waarop je heel bewust gaat piekeren. Door dat gecontroleerd te doen, overvallen piekergedachten je niet meer, maar ga je ze bewust opzoeken. De kans dat je op andere momenten piekert, wordt zo een stuk kleiner. Pieker je toch tussendoor? Klap in je handen en zeg tegen jezelf ‘niet nu’. Stel de gedachte uit tot het volgende piekermoment.

2. Pieker positief

Piekeren gaat vaak over negatieve gedachten en gevoelens. Vervang ze door een positieve herinnering. Zoek een ontspannen houding, haal een paar keer diep adem en ga in gedachten naar een gebeurtenis die je gelukkig maakte. Welke geuren rook je toen? Welke kleuren zag je? Wat hoorde je? Denk hier sterk aan. Een volgende keer dat je ongepland piekert, haal je deze herinnering weer naar boven.

3. Zoek afleiding

Vaak maakt piekeren passief. Je stapt uit de vicieuze cirkel van piekergedachten door iets te doen wat afleiding geeft. Zoek contact met anderen, door te bellen of langs te gaan. Ga lekker bewegen, liefst samen. Ook het lezen van een boek of een warme douche kunnen een goede afleiding zijn.

4. Wees trots op jezelf

Onze negatieve kanten zijn meestal het eerste waaraan we denken in de piekermodus. Het is belangrijk ook je goede eigenschappen te benadrukken. Doe je ogen dicht en neem iets in gedachten waar je goed in bent of trots op bent. Hierbij kun je van alles kiezen, van goed kunnen koken tot mooi kunnen dansen tot een goede partner zijn. Zeg tegen jezelf: ‘Ik ben goed in...’ en herhaal dit twintig keer.

5. Aandacht is alles

Ga naar buiten om minimaal een kwartier te wandelen. Loop hierbij op de helft van je gebruikelijke snelheid. Ga lekker struinen en let op de beweging van je lichaam. Zijn je schouders en kaken ontspannen? Merk je hoe je voeten de grond raken? Wat zie je allemaal? Neem bomen, wolken en gebouwen

aandachtig in je op. Probeer ook andere handelingen zoals opruimen of afwassen met volle aandacht te doen.

6. Gedachten als wolkjes

Probeer je hoofd leeg te maken. Wanneer er gedachten in je opkomen, verzet je er dan niet tegen. Gedachten zijn maar gedachten. Accepteer ze en verpak ze in je hoofd in wolkjes, laat ze rustig rond dwarrelen terwijl je je concentreert op je ademhaling. Laat ze langzaam heen en weer drijven, van links naar rechts en weer terug. Terwijl je uitademt, blaas je de wolkjes weg.

7. Moeten = willen

Als je nagaat wat je allemaal gedaan wilt krijgen op een dag, ben je wellicht geneigd jezelf opdrachten te geven: 'Ik moet nog...' Dat soort opgelegde verplichtingen geeft onnodige kopzorgen. Probeer elke keer dat je in gedachten het woord 'moet' gebruikt, dit te vervangen door 'wil'. Je moet niet naar de sportschool, je wilt naar de sportschool, om gezond en fit te blijven.

8. Schoenendoos met gedachten

Zet onder het bed een schoenendoos. Iedere keer als je 's nachts wakker wordt en piekert, stop je deze gedachte in je verbeelding in de doos. Of schrijf hem op een briefje en stop dat erin. Sluit de doos en schuif hem terug onder het bed. Haal de gedachten pas weer tevoorschijn tijdens een piekerkwartier.

9. Trek je piekergedachten 's avonds uit

Stel je, wanneer je je uitkleedt voor het slapengaan, voor dat je kleren je piekergedachten zijn. Trek ze een voor een uit en denk daarbij bewust aan je piekergedachten. Met elk kledingstuk dat je uittrekt, leg je bewust een gedachte af.

10. Neem alle scenario's eens door

Bekijk je piekergedachte als een film. Bedenk een extreem positief scenario voor deze gedachte. Gebruik je fantasie en probeer het je zo levendig mogelijk voor te stellen. Overdrijven mag. Doe hetzelfde, maar dan met een negatief scenario. Wat is het ergste dat kan gebeuren? Denk ten slotte aan een scenario tussen het droomscenario en rampscenario in: dit is waarschijnlijk

het meest realistische scenario. Dat relativeert en leert je ontspannen en hoopvol naar de toekomst kijken.

Meer lezen?

Deze tips komen uit het boek *Piekeren* door Ad Kerkhof. Dit boek leert je om beter te piekeren, dat wil zeggen: zonder dat je er last van hebt. Het bevat oefeningen en scorelijsten voor een meetbaar effect. Ad Kerkhof is emeritus hoogleraar klinische psychologie, psychopathologie en suïcidepreventie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam.

bron: plusonline.nl

'Ik heb geleerd hoe je in het
nu kunt leven.'
'Hoe dan?' vroeg de jongen.
'Ik zoek een rustig plekje,
sluit mijn ogen en adem.'

'Klinkt goed, en dan?'
'Dan concentreer ik me.'
'Waarop?'
'Op taartjes,' zei de mol.

AI, een wereld in beweging

Je kunt de laatste maanden geen krant of tijdschrift opslaan of er staat wel iets in over Artificial Intelligence. Iedereen vindt er wat van: de ondergang van de mensheid, de ultieme redding van de mensheid, een ontwikkeling die je absoluut niet mag missen, een ontwikkeling die hoognodig afgeremd dient te worden.... Kritiek van buitenaf, kritiek van binnenuit, maar hoe dan ook torenhoge investeringen om maar niks te missen.

Een eenduidige definitie van intelligentie bestaat niet. De volgende eigenschappen zijn ongetwijfeld van toepassing:

- **Leren en geheugen:** Nieuwe informatie opnemen, opslaan in het geheugen en weer terughalen.
- **Redeneren en plannen:** Logisch nadenken, situaties overzien en doelgericht plannen maken.
- **Probleemoplossend vermogen:** Vastgestelde problemen doorgronden en toepassen in nieuwe situaties.
- **Abstract denken:** Taal begrijpen en in abstracte ideeën kunnen denken. Het bedenken en maken van hulpmiddelen om daar beter in te worden zijn van alle tijden, en steeds vaker bereiken deze hulpmiddelen een niveau dat zelfs de bedenkers verstoelt doet staan. De ontwikkeling van de computer heeft daar natuurlijk een enorme rol in gespeeld.

In de jaren 80 van de vorige eeuw volgde ik een cursus 'expertsystemen', systemen waarin verworven kennis en inzichten konden worden ondergebracht en waaraan je vragen kon stellen over deze kennis. Het paradepaardje was in die tijd Mycin, een expertsysteem waaraan je vragen kon stellen over de behandeling van bacteriële infecties. Alhoewel het systeem technisch gesproken zeker zo goed adviseerde als de experts op dit vakgebied, is het nooit een doorbraak geworden. Dat had drie belangrijke redenen:

1. Het bleek een enorm karwei om de kennis los te peuteren van experts en die vervolgens op te slaan in het systeem. Dat ging datamodellen, relationele databases en heel veel als - dan regels.
2. Er was heel veel rekenkracht voor nodig om het systeem binnen een acceptabele tijd antwoorden te laten genereren.
3. Zo'n systeem sloot niet aan bij de vertrouwde manier van werken van de veronderstelde gebruikers. Technisch gesproken een succes, maar in de praktijk een teleurstelling.

Dat met die rekenkracht regelde zichzelf omdat deze vanzelf toenam met te miniaturisatie. Gordon Moore (medeoprichter van Intel) voorspelde al in 1965 dat het aantal transistoren in een oppervlak, en daarmee de rekenkracht, per jaar zou verdubbelen. In 1975 stelde hij dat bij naar twee jaar, en we weten allemaal waar dat ons in 50 jaar gebracht heeft. Velen van ons hebben gewerkt aan de ontwikkeling van computers die qua rekenkracht niet konden tippen aan die van een moderne smartphone.

De wet van Moore heeft inmiddels de grenzen van wat mogelijk is bereikt, maar door rekenprocessen anders te organiseren en de komst van de quantumcomputer is de grens van de rekenkracht nog niet in zicht.

Het werd gaandeweg ook duidelijk dat het niet te doen was om alle kennis in een systeem in te voeren, maar dat een systeem die kennis zelf moest verzamelen en verwerken. Patroonherkenning was daarbij een heel belangrijk principe, en dat is eigenlijk nog steeds zo. In 1997 was het zover dat IBMs Deep Blue de wereldkampioen Garry Kasparov versloeg.

In dezelfde tijd kwam ook het internet tot volle wasdom en werd het mogelijk informatie van all over the world bij elkaar te brengen. En door alle technische innovaties is het internet nog steeds iet onder zijn eigen gewicht bezwaken. Of de samenleving het allemaal aankan is nog maar de vraag, want de keerzijde van de medaille wordt onderhand steeds meer zichtbaar. Datacenters die de energieopbrengst van de hele Wieringermeerpolder opslokken stellen me niet gerust.

Een grote stap voorwaarts was natuurlijk de vooruitgang in generatieve systemen als ChatGPT waardoor het mogelijk werd op een vrij natuurlijke manier met dit soort systemen te kunnen communiceren. Ik heb daar al eerder aandacht aan besteed en ben nog steeds overdonderd door het taalvermogen dat is bereikt. Maar met deze vooruitgang is ook de complexiteit van het gebruik in de samenleving enorm toegenomen. Ik hoorde van mijn kleindochter dat een werkstuk van haar was afgekeurd omdat een AI-programma op school had besloten dat haar werkstuk met 58% zekerheid was gemaakt met een ChatGPT-achtig hulpmiddel. Aan de speeches van premier Jetten kleeft hetzelfde oordeel.

In de krant stond vorige week een mooie analyse van hoe het gevecht in de AI-arena zich ontwikkelt in twee kampen: het Amerikaanse kamp waarin de vrije markt gaat voor de hoogste opbrengst, en het Chinese kamp dat gaat voor de grootste grip op de samenleving ter meerdere glorie van de Partij.

Spannend en verwarrend tegelijkertijd. Wie neemt de regie en zorgt dat het geen slachtpartij wordt in plaats van een zege voor de mensheid?

In deze hectiek viel er een envelop in mijn brievenbus van Pierre Joosten. U kent hem waarschijnlijk wel van de bijdragen die hij met enige regelmaat levert voor ons Informatie Bulletin, de man met de fascinatie voor het heel grote en het heel kleine. Maar dit keer geen bijdrage van Pierre zelf, maar van zijn zoon Stef, die in april met pensioen gegaan is als hoogleraar aan de Open Universiteit. Dat gaat meestal gepaard met een afscheidsrede die in dit geval ging over ‘Wat betekent AI voor de digitale architectuur en overheids-informatiesystemen’. Zijn troetelkind was en is het Ampersand-project dat zich bezighoudt met de specificatie en validatie van digitale informatiesystemen waar hij al 25 jaar aan werkt. In zijn rede schetst hij op rustige toon de problematiek, en wat er voor nodig is om deze nieuwe mogelijkheden op een zinvolle wijze in te zetten ten voordele van de samenleving. Het gaat te ver om deze hele rede in het Informatiebulletin op te nemen, maar gelukkig is ze toegankelijk via het internet:

https://research.ou.nl/ws/portalfiles/portal/94881299/Afscheidsrede_Stef_Joosten.pdf

Van harte aanbevolen.

AI is niet meer weg te denken uit de samenleving, maar het is o zo belangrijk om niet blind te zijn voor de bedenkelijke kanten van deze ontwikkelingen, want akelige voorbeelden zijn nu al legio. Maar Garry Kasparov bleef niet gedesillusioneerd achter toen hij door Deep Blue was verslagen, maar zag het als een startpunt om de kracht van deze technologie in te zetten voor een betere wereld.

Herman Goossens

Ten slotte

bron: Wikimedia

11 september 2001, de dag die de wereldorde veranderde.

Alweer 25 jaar geleden!

Weet u ook nog waar u was toen u het hoorde?

VGG-ACTIVITEITEN en CONTACTPERSONEN

secretaris@vegege.nl

www.vegege.nl

Redactieteam Informatie Bulletin

Eindredactie:

Hr. H.J.M. Goossens tel. 5310101

Hasselaarlaan 66, 3755 AX, Eemnes

Email: hjm.goossens@gmail.com

Opmaak en vormgeving:

Hr. J. Rebel tel. 5256649

De sociëteit:

Larenseweg 165 - 167

1222 HG Hilversum

Telefoon 6855471

Gebouwbeheerder:

Voor gebreken of onderhoud:

Hr. A. van Bruchem tel. 0642233490

(Klachten etc. a.u.b. noteren in het zwarte boek op de bar van de soos!!!)

Activiteiten:

Bridge (wo-middag)

Hr. H.J.M. Goossens tel. 5310101

Biljarten (wo- en do-middag):

Hr. F. Kedde (wo) tel. 0630101989

Hr. A.A. Rigter (do) tel. 6944000

Klaverjassen (di- en do-middag):

Mevr. H.A. Slood tel. 0623265254

Hr. J. Bakels tel. 0620057827

Klaverjassen Erfgooiers (di-avond):

Hr. H. Langhorst tel. 0628935903

Klaverjassen DOS (do-avond):

Hr. A. Westgeest tel. 0648919672

Hr. J. Westgeest tel. 0622288436

Klokkenclub (di-, do-, vrijdag):

Hr. J.J.M. Schreppers tel. 0625287316

Bestuur:

Vz.: Hr. H.L.M. Raaijmakers

tel. 030-6378766

1^e secr.: Hr. J. Rebel tel. 5256649

2^e secr.: F.J.L. Dams tel. 6421374

1^e penn.: Hr. S.H.M. Paauw

tel. 0651965072

2^e penn.: Hr. J. Slood tel. 0618891884

Pensioenzaken:

Hr. G.J. Visscher tel. 5881085

Hr. H.L.M. Raaijmakers tel. 030-6378766

Eindredactie Informatie Bulletin:

Hr. H.J.M. Goossens tel. 5310101

Gebouwenbeheer:

Hr. A. van Bruchem tel. 0642233490

Telefoonnummers:

Telefoonnummers vermeld zonder kengetal hebben allemaal kengetal 035.

Bestuursvergadering:

Meestal de eerste maandagmiddag van de maand.

de Toekomst

de Toekomst is een full service cross media bedrijf met een unieke combinatie van interactieve en grafische media.

Print media

- studio
- drukkerij
- print & copy
- sign & display

Online media

- design
- apps en mobile
- websites & cms
- online marketing

Een keer kennismaken? Bel 035 7200 600 of mail naar info@detoekomst.nl
U bent van harte welkom bij onze inspirerende locatie in Hilversum.

Loosdrechtseweg 198 – 1215 KD Hilversum
telefoon +31 35 72 00 600 – info@detoekomst.nl

LARENSEWEG 187
TEL. 6858390 H'SUM

**VOOR AL UW CV AANLEG
EN STORINGEN**

- *GAS en WATERLEIDING*
- *SANITAIR-ELEKTRA*

